

Kirándulás a Siroki várba, a Recski Nemzeti Emlékparkba, és a parádi Cifra istálló Kocsi múzeumába

A nagykállói Szabadidősport és Természetbarát Egyesület (SZATE) **2017. november 11-re** (szombatra) **nyílt kirándulást** szervez a Siroki-vár, a Recski Nemzeti Emlékpark (volt kényszer munkatábor) és a parádi Cifra istálló Kocsi múzeumának felkeresésére a **DÉLI PÓLUS dolgozói**, a **SZATE tagjai**, és minden gyalogolni vágyó természetbarát számára.

Indulás: reggel 6.00-órakor a nagykállói autóbusz pályaudvarról.

Utazás: különjáratú autó busszal. **Táv:** oda-vissza Nagykállótól – Nagykállóig, összesen kb.: 380 km.

A autóbusz pontosan indul, a többség érdekében nem várunk az elkésőkre!

Az autóbusz útvonala:

Nagykálló ⇒ Nyíregyháza ⇒ Sirok ⇒ Recsk ⇒ Parádfürdő ⇒ Nagykálló ⇒ Nyíregyháza

Indulás utáni felszállási lehetőségek:

Nyíregyházán 6.15-kor a **Jósa A. Kórház** (*Szent I. út*) előtt, és 6.20-kor a **UNIVERZUM** (*Vay Ádám körút*) előtt.

Hazaérkezés este, kb.: 19 és 20 óra között a nagykállói autóbusz pályaudvarra, majd Nyíregyházára.

Program: Folyamatos utazunk, egy rövid megállóval az M3-as autópálya Füzesabonyi parkolójában.

Kb.: 09,00 óra körül érkezünk a **Siroki vár** parkolójába. A vár bejárata a parkolótól kb.: 600 méter, és +70 m emelkedő. **Belépő a várba: felnőtt: 1000 Ft. diák, nyugdíjas 500 Ft.**

A Bükk és a Mátra határán a Tarna-patak észak felé kiszélesedő völgye felett áll a vár. A középkorban a Tarna-völgyében észak felé vezető utak lezárására és ellenőrzésére igen alkalmas helyen épült, bár elsősorban földesúri magánvár volt, stratégiai szerepet alig játszott.

A várat a régi feljegyzések először 1267-ben említik, míg a község első írásos említése 1302-ben történik Sirák névalakban, később 1389-ben nevezik meg egy oklevélben. A várat a régi birtokosa, a Bodon család építi a tatárjárás után. Károly Róbert király a várat királyi várrá nyilvánítja, és a hozzá hű Kompolthy Imrét nevezi ki várnaggyá, kit ebben a tisztségében 1324-ben kelt levelében meg is erősít. 1331-ben a király visszaveszi az adományt, és egy Ehenyk nevű cseh vitéznek adományozza. A vitéz halála után 1337-ben ismét királyi vár lett, és erős őrséggel látták el. 1372-ben Nagy Lajos király kijavíttatja a várat, a munkálatok költségeit azonban Domoszlai Miklós hevesi alispán és siroki várnagy fizeti. A király ezért 2000 forint értékben neki adja zálogbirtokként. A vár alatti részen közben már kialakult a „szolgáló népek” telepe, amely alapja lesz a hamarosan kialakuló községnek. Fordulatot jelent a térség birtoklásában a Tari család megjelenése. Zsigmond király 1388-ban megengedi Tari Lászlónak szolgálatai elismeréséül, hogy kiváltsa a zálogból a várat és megtartsa magának és családjának. Tari László még abban az évben kifizeti a zálogösszeget Domoszlai Miklósnak, majd egy év múlva a várat új adomány címen meg is kapja a királytól.

Az új tulajdonos miután birtokba veszi a várat, alatta falut is alapít Sirok-alja néven, melyet a következő évben már oklevél is említ. (1389) Később már Oppidum Siroknak írják, ami kis mezővárost, községet jelent. Sirok a 15. század második felében már városi jelleggel bír, ahol vámszedő hely is volt. A Tari család utolsó örököse Tari László dédunokája György előbb összes birtokát zálogba vetette a Pásztói családnál, majd mivel örököse nem volt, 1465. február 8-án kelt oklevél szerint Budán, Pálóczi László országbíró előtt végrendeletével Sirokot Ország Mihály nádornak és saját sógora fiainak Kompolthy Miklósnak és Vencelnek adja 2400 forint ellenértékben. A két család birtokba veszi a várat. A Pásztóiak pert indítanak az új birtokosok ellen, amit el is veszítenek az ország nádorával szemben, és maga Mátyás király erősíti meg kedvenc nádorát Sirok birtoklásában 1475. május 24-én kelt adománylevelében. Ettől kezdve egy évszázadon át az Ország család uralja a térséget.

Ország Mihály nádor halála után négy fia: János, Ferenc, Imre és László 1522-ben kölcsönös örökösödési szerződést kötnek a Kompolthyakkal, amelynek értelmében örökös nélküli haláluk esetén birtokaik egymásra szállnak. A négy Ország fiú közül csak Lászlónak maradt fiúgyermek, a vár végérvényesen Kristóf birtoka lesz. Ország Kristófnak kedvelt tartózkodási helye volt Sirok. Ide hozza ifjú feleségét is Zrínyi Ilonát, a szigetvári hős nővérét. Ez időtájt növekszik meg különösen a vár katonai jelentősége. Buda török kézre kerülése, majd Hatvan eleste és az egri vár ostroma komoly figyelmeztetések. A török veszélyt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy bár térségünket még nem hódították meg, 1550-ben Sirok már adózik a töröknek.

Az 1555. évi gönci részleges országgyűlés elrendelte váraink megerősítését. A katonai tapasztalatok ugyanis azt mutatták, hogy a törökök óriási létszámával és fegyverzeti fölényével, harci módszereivel szemben a küzdelmet a kis létszámú hazai véderő — a siker valamelyes reményében — kizárólag egyes megerősített helyeken, várakban, illetve azokból alakított zárólánccal veheti fel. Ezek az építmények annak előtte legfeljebb uraik közvetlen személyes védelmét szolgálták, most azonban egyszerre rendkívüli jelentőségre tettek szert. Ilyen vár szerepét töltötte be a siroki vár is. A vár ura, Ország Kristóf, — aki egyébként Nógrád megye főispánja és országbíró is volt — maradéktalanul eleget tett a gönci határozatnak. 1561-ben megerősíti a felső várat, megépíti az ó-olasz bástyát és az alsó-várat, az őrséget pedig 100 lovasra egészíti ki. Ennek az építkezésnek az emlékére helyeztetett el egy táblát az aló vár kapuja felett, melyet a 18. században Bél Mátyás, majd később Rómer Flóris is látott. Így megerősítve a várat, Sirok is beépül a végvár rendszerbe, mint Eger legerősebb, legjelentősebb elővára Cserép és Szarvaskő mellett. A siroki várnak különösen nagy jelentősége volt, mivel a hódoltság peremvonalán állt, és közvetlen harcérintkezésben volt a törökökkel, akik valóságos rémei voltak a Mátra aljának. Sirok védői az iménti módszerekkel sikeresen védelmezték a Tarna völgyét. Várunk erős, bevehetetlen vár hírében állt, a törökök meg sem próbálkoztak bevetelével.

Ország Kristóf halálával 1567-ben kihalt a család fiúága, az utódok azonban nem fordítanak figyelmet a vár állapotának megőrzésére. Amikor Eger vára 1596. október 14-én török kézre kerül, a siroki várat még nem támadják meg. Az október 26-án bekövetkezett mezőkeresztesi csatavesztés azonban megpecsételi Sirok sorsát. Jelentős török sereg közeledik Sirok felé Ali és Ahmed basák vezetésével, minek hírére az őrség Kátay Benedek és Helmezy János várnagyok vezetésével elhagyja a várat, s a törökök így kardcsapás nélkül foglalták el azt. Hatvanhoz, Egerhez hasonlóan a siroki vár is katonai objektum lett. A

török megerősíti az alsó várat, és új bástyákat húz, a falakat felmagasítja. Az építkezéshez a köveket a környékbeli lakatlan és elpusztult falvak templomaiból hordatja fel. A sarokbástya kváder kövein a románkori díszítmények ma is szépen láthatók. A vár belterületén és a várfalak melletti házakban török katonák és családtagjaik telepedtek meg, de a falu, Sirokalja a XVII. század közepéig magyar földesurak birtokában maradt.

A vár 1687-es ostrom alá vételéről semmi nemű adattal nem rendelkezünk. Rossi mester szerint a siroki várat Seron tábornok katonái 1687. október 22-én foglalták el. Egy osztrák történésztől kapott levélbeli tájékoztatás szerint Herbeville két napi ágyúztatás után bírta feladásra a törököket. Egy hiteles forrás szerint azonban — és ez a legvalószínűbb — október 2-án a török őrség ostrom nélkül feladta a várat, sőt még a hadifelszerelést és az élelem egy részét is ott hagyták. A töröktől elhagyott vár a kincstár rendelkezése alá került. Rendbe hozatták a szomszédos községek lakosainak ingyen munkájával, és császári őrséggel rakták meg. 1693-ban gróf Bagni Scipió megvásárolta a hozzá tartozó uradalmakkal együtt, de 1711 után a megegyezés értelmében ismét régi urai, a Nyáry örökösök, a Hallerek, ezek örökösei a Brudern bárók, az Orczyak vették birtokukba.

A Rákóczi szabadságharc idején (1703-11) a várat állandóan 100 lovas védte, míg Orczy István befolyására 1709-ben fel nem adták a felkelők. A szabadságharc bukása után a várat még rövid ideig meghagyták, de a haditanács elvben már hozzájárult annak lerombolásához. Doria császári tábornok már ekkor elvégezteti az első robbantásokat, és 1713-ban a többi magyar várral együtt végleg lerombolják. A falak leomlanak, a kazamaták összedőlnek, eltűnnek a falak magasítására mélyített árkok, a törmelék több méter magasan feltölti a várudvart. A falu életét, sorsát meghatározó szerepe véglegesen megszűnt. A csend és nyugalom fellegvára lett, de a romjaiban is lenyűgöző látvány előtt ma is csodálattal áll meg az idegen. (forrás: <http://www.sirokivar.hu/hu/vartortenet>)

A siroki-vár nyeregtől ÉK-i irányba az országos kék jelzés mentén található **két magányos 6-8 m magas sziklatorony**, melyek vulkáni működés során a kráterből kiszóródott riolittufából keletkeztek. A helyiek találó névvel illették a sziklaformákat, **Barát és Apáca** sziklák, mely a természet alkotta formájukra utal. A laza anyagba óriási vulkáni bombák hullottak, és beágyazódtak. Az ellenállóbb, keményebb vulkáni kőzetek az alattuk levő puhábbakat megvédték az erózió pusztításától, és így alakultak ki a "sziklatornyok". Tovább haladva a kék jelzésen egy újabb sziklaformációhoz érkezünk, az úgynevezett **Török asztalhoz**. A lapos sziklától gyönyörű kilátás tárul elénk a Bükk irányába.

Oda vissza kb.: 700 méter és +340 m. szintemelkedés

Utunk következő állomása, az egykor volt recski **titkos kommunista kényszermunkatábor** a Mátra lábánál.

A község neve akaratlanul is egybefonódott a történelemmel. Magyarország leghírhedtebb kommunista kényszermunkatáborának helyén 1996-ban nyílt meg a megrázó emlékpark.

A Nemzeti Emlékpark látogatása

Aki járt már bármelyik munkatáborban az tudja, hogy a jelenben egy közös tulajdonságuk van: átjárja őket a síri, mégis magasztos hangulat. A rabok visszaemlékezései szolgáltak alapul a tábor kialakításában. A benne található valóság-hű barakkban kiállítást tekinthetünk meg a fennmaradt emlékekből. Az **emlékpark**, mely a falu központjától mintegy 6 km-re délre található, autóval jól megközelíthető, az útirányt végig táblák jelzik, már az útról jól látszik a felhagyott kőbánya. A park bejáratánál az egykori őrtorony mása fogadja a látogatót, majd a tér közepén az **emlékmű**, a két rácsos fehér körom közé illesztett márványgolyóval, melynél mindig van koszorú, virág. A bejáratnál egy domborműves térképen láthatjuk a tábor eredeti képét, majd beljebb egy nagy információs tábla tájékoztat minket az emlékpark látnivalóiról.

A munkatábor története

A kis, csendes mátrai falutól délre a kőbánya mellett 1950 nyarán az **Államvédelmi Hatóság** (ÁVH) kényszermunkatáborot létesített szovjet mintára. A magyar **gulág** 3 éven át működött a legnagyobb titokban. A tábor teljesen elzárták a külvilágtól, a közeli andezit bányában naponta 12-14 órát kellett dolgozni minimális fejadag mellett, orvos nem volt. Az itt tartózkodó 1500 munkás vegyes társadalmi rétegekből került ki, ami hasonló volt bennük, hogy politikai okokból voltak itt, bíróság elé nem álltak, el nem ítélték őket. A szögesdrótkerítéseken belül fa őrtornyok őrizték őket, primitív barakkokban éltek. Az éhezés és az embertelen körülmények miatt sokan meghaltak, rengeteg embert agyonlőttek; holttesteiket nem tudni, hogy hol temették el. Akik mégis túléltek mindezt, azok '53 nyarán szabadultak, **Nagy Imre** miniszterelnöki kinevezése után. Nyilatkozatot írtak alá velük, melyben megígérték, hogy itteni

megpróbáltatásaikról nem beszélnek, sokéves börtön fenyegette a tilalom megszegőit, a családjuknak sem említhették a tábor, sokan rendőri felügyelet alá, vagy börtönbe kerültek, ők '56-ban szabadultak. A barakkokat lerombolták, helyüket fával ültették be, a kommunista rendszer alatt mindvégig az volt a hivatalos álláspont, hogy a recski tábor nem létezett. A rendszerváltás után 1991-ben avatták fel az **emlékművet**, majd 1996-ban nyílt meg a **Nemzeti Emlékpark** egy rekonstruált barakképülettel és egy kis, megrázó erejű kiállítással.

Gyakorlati tudnivalók

A Recski Nemzeti Emlékpark szabadon, egész évben látogatható. A tájékozódást táblák segítik.

Nyitva tartás: Október 1-től április 30-ig, szombat-vasárnap: 9.00-15.00 óráig.

Belépő: 500 Ft.

A gondnokot lehet keresni az alábbi telefonszámon: (20) 4350581

forrás: <http://www.recsk.hu>

Recskről tovább utazunk Parádfürdőre, ahol megnézzük az 1880-ban, Ybl Miklós tervei alapján épült eklektikus stílusú Cifra Istállót, amely ma a lovak mellett Kocsi múzeumnak ad helyet.

Károlyi György álma volt, hogy a fürdőtelepi kastélyhoz illeszkedő fényűző istállót építesse. A fagerendás, vörös téglás, díszes külsejű, belül vörös márvány burkolatú épületre nem hiába aggatták rá a Cifra nevet. A kocsiszínben lévő, 1971-ben megnyílt kiállítás első részében a kerék feltalálásától a bognár, lakatos és kovács mesterségeken át betekintést nyerünk az egykoron világhírű magyar kocsi készítés történetébe. Az eredeti XIX.-XX. századi hintók, és kocsik mellett, hajtószánt, városi szánt, vadász kocsit, konflist és fiákert is megtekinthetünk. A kiállítás legszebb darabjai az országházi és esztergomi dízhintók. Az itt látható kocsik nagy része az 1800-as évek végén nagy szaktekintélyű Kölber testvérek műhelyében készültek.

Pénztár telefon: +36 36 364 083 **Belépő:** Felnőtt: 550 Ft Gyerek (4 évestől), diák nyugdíjas: 330 Ft
Nyitva tartás: Hétfő kivételével minden nap! 04.01.-09.30. 10:00-17:00 **10.01.-03.31. 10:00-16:00**

A Cifra istálló helyreállítása óta a magyar lótenyésztés szolgálatában áll. Rekonstrukciója során ménteleppé alakították az erősen sérült állapotú épületet, mely az óta is eredeti szépségében fogadja a látogatók százazreit, akiknek a lovak mellett különleges élményt nyújtanak a kocsiszín múzeumnak berendezett termei is. Az öt teremből álló kocsi múzeum első helyiségében a magyar kocsigyártás emlékei láthatók. Bemutatják a kocsi építés teljes folyamatát, a kerékgyártó, bognár, kovács, lakatos és

szatler-iparágak munkáját. Az utóbbi magában foglalja a szíjgyártó, nyerges, kárpitos, valamint a fényező mesterségeket is. A kerék készítését egy kerékszékbe fogott félkész munkán látjuk, amint a küllőre csapvágó ("bokázó") géppel készítik a talp csapjait és felhelyezik a keréktalpat. A küllőt faragószékben készítették. Egy falusi kovácműhelyben fűjtató tűzhely, lópatkoló és egyéb szerszámok láthatók, valamint a bognár által már elkészített fakerék, és az a mozzanat, amikor a vasabroncsot a régimódi abronchúzókkal éppen felhelyezik. Távolabb régi fűrőgép, festékörlő kittörő és szatleripari varrógép áll, körülötte az iparág szerszámaival és egy készülő ülés párnával.

A kiállítás legérdekesebb tárgyai természetesen az eredeti, muzeális értékű kocsik, a 19-20. század jellegzetes, hazánkban gyártott illetve használt járművei.

A különleges magyar hajtókocsik közül több nevezetes példány látható. Az ún. cseklészi típusú, félfedeles "Esterházy" kocsit főleg az ország nyugati részében használták. A főtípusú "Károlyi" hajtókocsi még a közelmúltban is országosan elterjedt volt. E magas építésű kocsik súlypontja is magasan helyezkedik el, ezért hajtásuk nagy szakértelmet kíván, mert könnyen borulnak. Különböző típusaik a fogatversenyeken még ma is igen kedveltek.

Az egyik egylovas hajtókocsit Károlyi Józsefnek, a Cifra istálló volt tulajdonosának elgondolása szerint építették. Különleges az alváz szerkezete, a négy félrugó elhelyezése és az oldalak mellett futó gerendák alkalmazása. Ezek sorába tartozik a 20. század elején készített, Köhler gyártmányú hajtókocsi, az ún. "gavallérkocsi" is.

Nem hiányoznak a gyűjteményből a vadáskocsik sem. Egy nagyobb méretű társas vadáskocsi azt a típust idézi, amely Széchenyi István és Wesselényi Miklós angliai útjai, az ottani lötenyésztes és kocsizás megismerése nyomán terjedt el hazánkban. A tarantász orosz típusú, a hazai vadáskocsiktól igen eltérő farugózású kocsi.

A városi közlekedés jellegzetes járműve volt a konflis és a fiaker. Az előbbi elé egy lovat, az utóbbiba kettőt fogtak. Ezek a nyitott és csukott hintók még a századforduló városképének is elengedhetetlen tartozékai voltak.

Egy utazóhintó Horváth György váci műhelyéből származik. Két le- és felhajtható bőr féltetővel látták el abból a célból, hogy téli és nyári utazáshoz egyaránt használhassák.

Az eredeti járművek mellett a mezőgazdaságban is használatos kocsikat szép modellek szemléltetik. Így a békési parasztkocsit, a nagyobb gazdaságok által használt kocsit, a szabolcsi homokon közlekedett kétkerekű löcsös talyigát, a borsodi nehéz parasztkocsit, a Győr környéki nehéz igáskocsit és a honvédség "országos járművét".

Az élményt, amelyet az eredeti járművek, modellek és a gazdag történeti képanyag nyújt, elmélyítik a nagy számban kiállított lószerszámok, díszes vezetékszárazak, nyergek, ostorok, valamint a kocsisok és az ún. "díszhuszárok" egyenruhái, dísruhái.

A kiállítás legrepresentatívabb járművei az országházi és az esztergomi díshintók. Az országházi a múlt század második felében készült, és az országgyűlés elnöke használta az 1896. évi millenniumi felvonuláson. A leghíresebb magyar kocsigyártók, a Kölber testvérek építették. Gazdagon alkalmazott díszítése már a szecessziót idézi. Szmrecsányi Lajos egri érsek díshintóját bécsi kocsigyáros készítette.

Az esztergomi hintó a 18-19. század fordulóján a Habsburg család számára Bécsből, a Napóleon hada elől menekülő családtagokkal került Magyarországra. Később a hercegprímások díshintója lett. Különleges szerkezeti elemei mellett a dús aranyozással párosított remek színek egyaránt idézik egy korszak pompakedvelését és egy mesterség kiváló színvonalát. Gondos restaurátori munkával múlt század végi állapotában állította helyre a Közlekedési Múzeum műhelye.

A Műemlék jellegű Cifra istálló az Ybl Miklós tervei alapján készült fürdőtelepi kastélyhoz tartozott. A múlt században épült a Károlyi család részére. Az elektikus stílusú épületet főleg a felnémet építési

elemek felhasználása jellemzi; külső kiképzése mellett nem marad el a belső tereké sem, boltíves istállótermeit vörös márványburkolat borítja.

Ma a Cifra istálló az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet Lótenyésztési Teljesítményvizsgáló Állomásaként működik. A telep egész éven át látogatható, a ménvizsgák nyilvánosak, amelyeket minden érdeklődő megtekinthet.

Hazaindulás: legkésőbb 17.00-órakor. (A pontos hazaindulási idő az események függvényében!)

Kb.: félúton tartunk egy rövid technikai szünetet.

A gyalogláshoz szükséges felszerelés: kényelmes, csúszásmentes lábbeli (túrabakancs vagy edzőcipő), és ruházat, valamint az időjárásnak megfelelő öltözet. Hátizsák vagy válltáska, esetleg túrabot! Váltás ruhát érdemes a buszon hagyni a hazautazásra. (Arra az esetre, ha nagyon eláznánk!)

Étkezés: egyénileg (Ki mit hoz, azt eszik!)

Részvételi díj: 3800 Ft. /fő (A belépőjegyek árát nem tartalmazza !)

A részvételi díj nem tartalmaz utasbiztosítást, egyénileg megköthető!

Jelentkezni Nagykállóban Torma Lászlónál lehet a 06207734312 telefonszámon **a részvételi díj befizetésével**, vagy Nyíregyházán az igazgatáson Tóth Zsuzsánnánál (1300-as mellék) **a részvételi díj befizetésével**. Telefonos jelentkezés után, lehetőség van a részvételi díjat **OTP netbank-on keresztül, vagy személyesen az OTP-ben, a 11744120-20011239 számla számra befizetni.**

A teljes részvételi díj befizetése az utas listára való felkerülés feltétele!

Jelentkezési és befizetési határidő: 2017.11.06.

További információkat a kirándulásról **Torma Lászlótól**, a 06207734312 telefonszámon, vagy a tormalaszlo@szszbmk.hu email címen lehet kérni.

Várjuk az időbeni jelentkezéseket, mivel a befizetés sorrendjében, a férőhelyek számának beteltéig tudunk jelentkezést elfogadni! Visszamondás esetén, ha nem tudsz eljönni, de küldesz magad helyett másik embert, akkor természetesen az általad befizetett részvételi díjat átruházhatod rá. Ha a kirándulásra túljelentkezés van, és fel tudjuk tölteni a helyed, akkor a részvételi díjat visszaadjuk Neked.

Ha nincs a helyedre senki, akkor a befizetésed nem tudjuk visszatéríteni.

A kiránduláson mindenki a saját felelősségére vesz részt!

Szép időt, és mindenkinek jó kirándulást kívánnak a szervezők!

A szervezők a program változtatásának a jogát fenntartják, tekintettel az időjárási, vagy más előre ki nem számítható tényezőkre.

Nagykálló, 2017. október 10.

Torma László túraszervező

Az októberi kiránduláson készült fotók: <https://photos.app.goo.gl/mhX50OYNHAAz09M12>